

- I. Populárne a konzervatívne pohľady na vývoj textu.
- a. Pozorovanie potenciálnych problémov v texte Pentateuchu
- i. Jeden kritik Biblie (John Barton) napísal knihu „Reading the Old Testament“ alebo „Čítanie Starej Zmluvy“. V svojej knihe tvrdí, že kritika dejín zdrojov (alebo kritika vo všeobecnosti) nevznikla tým, že nejaká skupina kacírov vymyslela plán ako zničiť dôveryhodnosť Biblie, ale že problémy v texte, ktoré ľudia už stáročia videli, vyvolali potrebu pre ich riešenie. Viete o aké problémy ide? (Opísať problém, vysvetliť prečo môže byť problém)
 - ii. יהוה a אלהים: v jednom texte sa používa jedno, v ďalšom druhý.
 1. Napríklad v 1M 1 je אלהים ale v 1M 2 kapitole je יהוה. A tie vyzerajú byť protikladne príbehy o stvorení. Nie sú iní autori?
 2. Sú zaujímavé štatistiky ako napríklad to, že od 1M 1:1 do 2M 3:15 Elohim sa používa 178 krát (55%) a JHWH 146 krát (45%), ale od 2M 3:16 do konca Pentateuchu je to Elohim 44 (10%), JHWH 393 (90%).
 - iii. Požičané zdroje od pohanských kultúr: Biblicky príbeh o stvorení sa podobá na Babylonský Enuma Elish
 1. napísané na siedmych tabuľkách, čo nás pripomína siedmych dní stvorenia v 1M 1
 2. Na siedmi deň sa vyvyšuje boha, ktorý stvoril svet a bohovia sa odpočinú zo svojej práce
 3. vrchol stvorenia je človek

miesim spolu krv a kosť, vytvorím divoča
Volat' sa bude „domorodec“
títo divosi budú robiť za radu bohov
vyslobodia radu bohov
...
Ea vytvoril domorodcov z krvi Kingu
Marduk ich dal do práce
Ea vyslobodil bohov,
mudrý vytvoril domorodcov
Marduk dal domorodcom prácu
vyslobodil radu bohov
to obdivuhodné dielo
 4. Bol napísaný okolo 1100 pred Kristom ale príbeh samotný sa podoba na sumerský príbeh stvorenia¹.

¹ The Babylonian 'Epic of Creation - Enuma Elish' is written on seven tablets, each are between 115 and 170 lines long. It supposedly was written no later than the reign of Nebuchadnezzar in the 12th century B.C.E. But there is also little doubt that this story was written much earlier, during the time of the Sumerians. Drawing some new light on the ancients, Henry Layard found within the ruins of the library of Ashurbanipal in Nineveh, texts that were not unlike the Genesis creation in the Bible. George Smith first published these texts in 1876 under the title, The Chaldean Genesis. Akkadian text written in the old Babylonian dialect.

The Babylonian god finished his work within the span of 6 tablets of stone. The last and 7th stone exalted the handiwork and greatness of the deity's work. Thus the comparison must be made that the 7 days of creation found in the Bible, borrowed its

iv. Striedanie literárnej formy

1. Keď Barton tvrdil, že sú textové problémy ktoré žiadajú nejaké vysvetlenie, povedal ako príklad fakt, že sa nedá *jednoducho* určiť žánr Pentateuchu, pretože z literárneho hľadiska je nejednoznačné dielo. Je to príbeh rozprávaný ale do toho sú miešané básne, piesne a zákony. Je to atypické pre diela toho času, že by sa takto miešali žánre (5M 1-3 – rozprávanie, 5, 15 –zákon/predpisy, 32 –pieseň alebo 4M 1 a 26 sčítanie ľudu, 5-6, 27-30 zákon, 6:22-27 *požehnanie*, 7, 10:11-14 rozprávanie, prorocko 24:3-9, 15-25)

v. Diskontinuita rozprávání

1. jeden z najjasnejších príkladov je 1M 38
2. ďalšie príklady
 - a. 1M 2:4 - 4:26
 - b. 2M 20:1 – 17

vi. Opakovania (dublety alebo triplety)

1. dublet znamená príbeh, ktorého dej sa opakuje v danom literárnom diele s inými postavami alebo/aj s iným prostredím, atď. „Type story“ alebo stereotypicky príbeh?, môže byť druh dubletu.
2. Príklady
 - a. 1M 12, 20, a 26
 - i. 12: hlad v krajine, Abrahám išiel do Egypta, (udával Sáru ako svoju sestru) povedal Sárari, si krásna na pohľad, si mojou sestrou, Abrahám zbohatol, Boh trestal faraóna s ranami.
 - ii. 20: išiel do Negebu v Geráre, hovoril o svojej žene, to je moja sestra. Boh varoval Abimelecha vo sne, Abrahám zbohatil.
 - iii. 26: teraz nie Abrahám ale Izák, nastal hlad – však iný, ako za čias Abrahámových, do Geráru k Abímelechovi, povedal je to moja

theme from the Babylonians and them from the Sumerians.

The Sumerian epic places Anu, Enil and Ninurta as the heroes. The Babylonian epic stars Marduk. The Babylonian epic is the one you are about to read. Though it would be easy to say that this again is mere 'myth', what if it is not? What if one is looking here at a technical report, a report on the origins of our Solar System, our planet Earth, and the creation of mankind.

The epos is written in a style which is different from every day speech at the time. It uses an extended word variation with literary words that are normally not very frequent. This is characteristic for poetry. In prose texts there is no such inclination to use alternative formulations, like in the bible in Genesis I: "And God saw ..., and God saw ..., and God created ..., and God created" with little variation.

The text is constructed from two-line verses (sentence units). A concept is explained in two lines, a distich (from Greek di 'two' and stichos 'verse'). The two members maintain a relation that one could call "rhyme in an abstract sense" on the level of meaning. The meaning content of each verse appears in two parallel formulations often separated by leaving a blank space, the so called parallelismus membrorum. The second part either emphasizes the first part in different wording thereby extending the meaning, or the second part is an opposite statement, contrasting the first part. Compare the opening verse:

When above: the heaven has not been named

Nor earth below: pronounced by name

Metre in the strict sense in which Greek and Latin literature is composed (groups of long and short syllables) was not used, but a line often has three to four (rarely five) stresses/beats. End rhyme nor alliteration occurs.

<http://www.crystalinks.com/babyloniancreation.html>

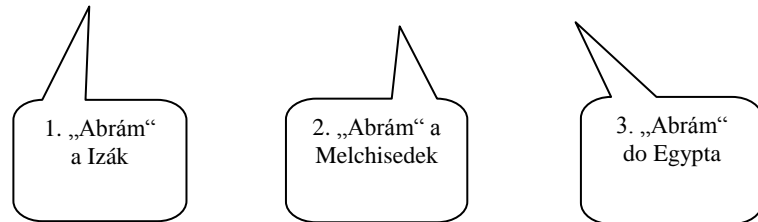
sestra (bal so povedať, že je to jeho žena), zbohatol, ale nie priamo od Abímelecha.

- iv. Ani raz nespomína, že sa to stalo tak, ako predtým. Akurát u Izáka hovorí, „iný než prvý hlad . . . „*podozrivé*
- b. 1M 1 a 2 dva krát stvorenie
- c. 1M 12, 15, Boh robí s Abrahámom zmluvu
- d. manželky pre Izáka, 24 Jákoba 29, Mojžiša 2M 2 (pravý príklad stereotypický príbeh): nemôže toto byť jasný znak, že sú to jasne príklady ústne príbehy a nie sú spoľahlivé historické diela?
 - i. chlapec (alebo sluha) ide do ďalekej krajiny hľadať manželku.
 - ii. Chlapec príde do ďalekej krajiny a odpočíva pri studni
 - iii. Pri studni stretne krásne dievča
 - iv. Zachraní dievča od zlých mužov hrdinským činom
 - v. Prejav „lásky“ k dievčaťu
 - vi. idú za otcom dievčaťu
 - vii. svadba
- e. Korunovácia Saula a Dávida
 - i. Saul: 1S 10, 1-16 a 17 – 27
 - ii. Dávid: 1S 16, ???
- vii. Anachronizmy (*Neskoršie dodatky*)
 - 1. Sú náznaky v texte, ktoré ukazujú, že text musí byť novší, než tradičná hypotéza tvrdí.
 - a. 1M 12:6 „vtedy žili v krajine Kanaánci“
 - b. 1M 14:14 „Dán“
 - c. 1M 36:31 „títo sú králi, ktorí vládli skôr, než vládli Izraelská králi.“
 - d. 4M 24:27 „Agag“
- b. Nekonzeratívne prístupy týmto problémom
 - i. Astruc
 - ii. DeWette
 - iii. Hupfeld
 - iv. Graf
 - v. Kuenen
 - vi. Wellhausen

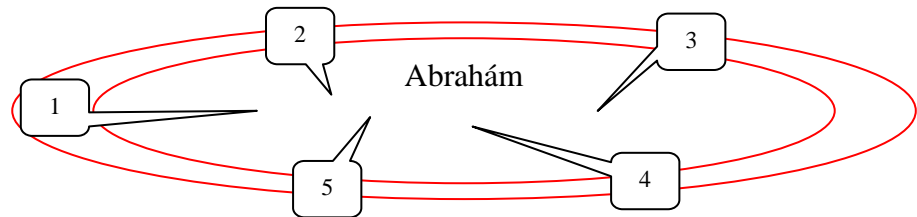
c. Terajšia hypotéza o vývoji Pentateuchu

i. Vývoj textu Pentateuchu podľa súčasná zhoda vyššej kritiky²

1. „pôvodne literárne diela za Pentateuchom sú jednotlivé príbehy o hebrejských kmeňoch a ich vedúcich.“ (st. 22)
2. „po čase niektoré príbehy sa pozbierali a vytvorili cykly

o jednotlivých „hrdinoch“ /Abrahám, Jákob/ alebo
o populárnych témach /Egyptskom otroctve, vyslobodenie
z Egypta, dobíjanie krajiny/“ (st. 22)

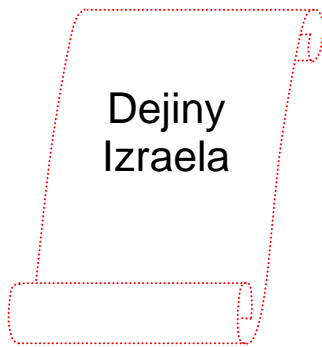

² Averbeck L08, (Jeffrey H. Tigay, "The Evolution of the Pentateuchal Narratives in the Light of the Evolution of the Gilgamesh Epic," Empirical Models for Biblical Criticism [ed. J. H. Tigay; Philadelphia: Univ. of Penn. Press, 1985] 22-27)

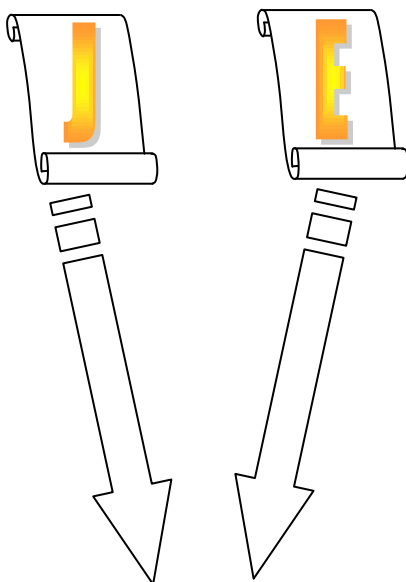
3. „tieto cykly sa potom spojili do ešte dlhšie rozprávaných sérií /doba patriarchov/“ (st. 22-23)

4. „ešte neskôr tieto rozprávané série boli spojené do komplexných historických epík /dejiny Izrael od doby patriarchov po smrť Mojžiša alebo dobíjania zeme alebo neskôr/“ (st. 23)

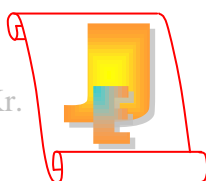

5. „zdá sa, že z jednej z tých epík (Nothov „G,“ pre „gemeinsame Grundlage,“ alebo spoločný základ potvrdených prameňov) sa vyvetvili jednotlivé verzie, ktoré po čase a prenosení získali svoje jedinečné javy (aspoň J a E a podľa niektorých názorov aj P). Teraz niektoré staršie dokumenty sú tiež už zahrnuté v týchto textoch, ako napríklad „Kniha zmluvy“ (2M 21-23), a citáty z „knihy Hospodinových bojov“ (4M 21:14). Ďalšie tradície o skorších dejinách Izraela sa vynechali z týchto napísaných prameňov. Niektoré sa navždy zmizli ale niektoré sa zachovali stáročia -buď ústne alebo v napísanej forme- a v niektorých prípadoch sa pozbierali do po-biblickej literatúry.“ (st. 23)

- vedci nesúhlasia o tom, či toto G už bolo napísane ale aj keď už bolo, to neznamená, že prestal ústne prenosenie.
- Väčšina kritikov si myslí, že J a E boli napísané
- V tomto bode, keď sa zbierali príbehy sú:
 - Organizované podľa opise cesty alebo rodokmeňoch, atď.
 - Spojené a zharmonizované skrze tému božieho prisľúbenia patriarchom (zem, potomstvo, záchrana, 1M 12:1-3
 - Prisľúbenie asi bolo súčasťou niektorých starých tradícií ale nie všetkých
 - Každý príbeh si nechal svoju pôvodnú tému ako pod-tému

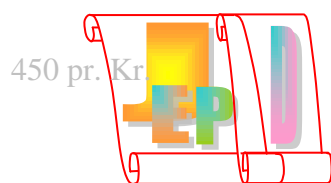
650 pr. Kr.

6. „Po čase nezávislého rozvoju dva hlavne výhonky (J³ a E) boli spojené do jedného textu. Jeden slúžil ako základ pre kombinovaný text a výbery z druhého doplnili. Kým sa nastal tento proces spojenia textov, pôvodne texty boli viac menej stabilné a redaktor buď nemohol alebo aspoň si nedovolil slobodu urobiť zmeny v pôvodných textoch. Redaktor pridal svoje prechodové frázy a niekedy dosiahol

³ narrativum, verne podáva tradíciu, príbehy patriarchov najlepšie ukazujú charakter tohto zdroja- v P všetko je len príprava pre Mojžiša, v J patriarchovia sú primárni.

veľkolepé umelecké dojmy len obratným poskladaním textov.“ (st. 24) 650 pred Kristom.

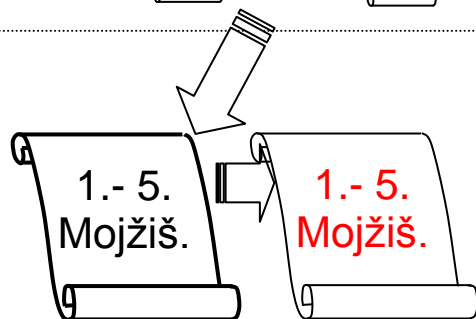
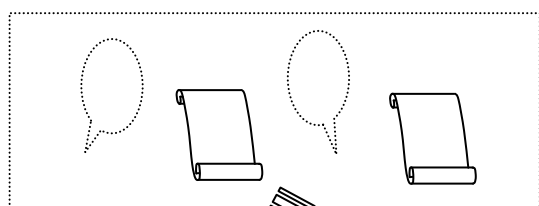
7. „Ešte neskôr dva ďalšie prvky sa pridali k tomuto komplexnému textu. Jeden bol materiál z kňazského prameňa, ktorý už bol nahrnuté do ďalšie verzie skorých spolu s kultovými a právnymi ustanoveniami. P sa spojilo do JE podobným spôsobom ako boli spojené J a E.“ (st 24 – 25) 450 pred Kristom.
8. „Štvrtý prvok, D, bol umiestnený k koncu príbehu o dobe na púšti. Nie je vedecký súhlas o tom v akom Poradi boli napísane a spojené P a D. Väčšina vedcov považuje P za neskorší i v jednom i v druhom.“ (st. 25) 621 pred Kristom.

ii. Konzervatívny pohľad na vytvorenie textu a kanonizácia

1. Mojžiš napísal Pentateuch (sám Pentateuch to svedčí)

- a. napríklad 5M 31:24-26
- b. text hovorí, že to napísal on (Exodus 20-23, je asi to, čo najskôr písal)
- c. Deuteronomium je ako sada kázni od Mojžiša, napríklad štyri *šema* (5:1, 6:4, 9:1, 20:3)
- d. ale tiež je zaujímavé, že 1M 14:22 spolu s 2M 6:2,

2. Pravdepodobne Mojžiš používal ústne (možno) a písané zdroje. Najmä vid' 4M 21:14 „Kniha Hospodinových Bojov“.
3. Počas podávania a zachovávaní textu Pentateuchu, urobili menšie „úpravy“ ako napríklad 1M 14:14 „Dán“, 1M 36:31 „tito sú králi, ktorí vládli skôr, než vládli Izraelská králi.“, 4M 24:27 „Agag“.
4. Neskoršie tvarovanie kánonu. Ako napríklad 5M 34. Alebo iné pridané verše, ktoré spájajú kánonické texty.

d. Konzervatívny prístup k horeuvedeným problémom